

Original Article (Qualitative)

The role of education and proactive protection of vulnerable groups based on neighborhood-based security governance

Hossein Sharifpour

Assistant Professor, Crime Prevention Management Department, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran

Receive:

02 January 2025

Revise:

11 March 2025

Accept:

19 May 2025

Keywords:

Education,
Pre-Event
Protection,
Vulnerable Groups,
Security
Governance,
Resilience

Abstract

The aim of this study is to examine the role of pre-event education and protection of vulnerable groups based on neighborhood-centered security governance. Given its objective, the research is applied, and in terms of implementation, it is qualitative with a data-driven (grounded theory) approach. The study population consisted of 18 participants, including experts in social security and criminology (university professors and urban security researchers), local actors (members of neighborhood social councils, local trusted figures, and civic activists), and officials from executive and law-enforcement institutions related to urban security, who were selected through purposive snowball sampling. Data were collected through semi-structured interviews with experts in social security, local officials, and citizens residing in high-risk areas; interviews continued until theoretical saturation was achieved. Data were analyzed using grounded theory. The findings indicate that neighborhood-centered security governance—through three main components, namely “multilevel participation,” “neighborhood-level data-driven management,” and “local institution-building”—can provide the conditions for active, rapid, and effective protection of vulnerable groups. By leveraging neighborhood-based structures, it is possible to support vulnerable groups before crises occur and to enhance neighborhood resilience through pre-event policymaking.

Please cite this article as (APA): Sharifpour, H. (2026). The role of education and proactive protection of vulnerable groups based on neighborhood-based security governance. *Management and Educational Perspective*, 8(2), 465-482.

<https://doi.org/10.22034/jmep.2025.318168.1088>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business

Corresponding Author: Hossein Sharifpour

Email: ali_2124@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Traditional security systems have primarily focused on responding to crises after their occurrence; however, complex changes in social structures and the growing expansion of economic inequalities have caused contemporary security approaches to shift their focus toward prevention. In this context, vulnerable groups, including older adults, children, female-headed households, migrants, and residents of deteriorated urban areas, are more exposed than others to multilayered threats. Pre-event protection refers to the preservation and safeguarding of the rights and interests of individuals or institutions before the occurrence of incidents or problems. This concept is of particular importance in security and law-enforcement organizations such as the Law Enforcement Command of the Islamic Republic of Iran, since personnel in such institutions are exposed to various harms and risks due to the sensitive and dangerous nature of their duties (Mohammadpour & Adibi, 2023). The effective implementation of protective measures can contribute to increasing public trust in legal institutions, which in turn strengthens social order. By adopting preventive measures, the occurrence of crimes and social harms can be prevented, ultimately leading to a reduction in social and economic costs (Nazemi et al., 2022). Vulnerable groups refer to segments of society that, due to economic, physical, psychological, social, or cultural conditions, are subject to greater threats and receive less support. These include older adults, working children, individuals with physical or mental disabilities, unsupported women, migrants, and residents of informal settlements (Torabi et al., 2022). Neighborhood-centered security, as a socio-military strategy, plays a key role in ensuring security and confronting internal threats. In this regard, neighborhood-centered security constitutes a model through which community-based security frameworks can serve as an effective approach to crisis management and security theory (Elhami & Riahi-Asl, 2024). Accordingly, the present study seeks to answer the following question: What is the role of pre-event education and protection of vulnerable groups based on neighborhood-centered security governance?

Theoretical Framework

Pre-Event Protection

Pre-event protection refers to a set of measures designed and implemented with the aim of preventing the emergence of crises, threats, and harms. In this approach, rather than focusing solely on reactive measures, efforts are directed toward the early identification of warning signs and threat bottlenecks in order to facilitate effective intervention before incidents occur. This perspective is closely associated with concepts such as “social prevention,” “situational prevention,” and “collective resilience” (Shahrokhi, 2024).

Vulnerable Groups

The term vulnerable groups refers to segments of society that possess lower levels of resilience and capacity in dealing with economic, cultural, and social problems and consequently experience lower levels of security compared with other members of society (Torabi et al., 2022).

Neighborhood-Centered Security Governance

Neighborhood-centered security governance refers to a community-based approach to urban security management in which safety is achieved at the local level through the active participation of residents and neighborhood institutions. The primary objective of this approach is to enhance citizens' sense of security and reduce crime by fostering collaboration and synergy among law enforcement agencies, local communities, and other relevant stakeholders. As a socio-security strategy, neighborhood-centered security plays a pivotal role in maintaining public safety and addressing internal security threats. It also provides an

effective framework for crisis management and the development of participatory security models (Elhami & Riahi-Asl, 2024).

Elhami and Riahi-Asl (2024) examined neighborhood-centered security during the Sacred Defense period as a model for participatory security governance in the future. Their findings demonstrated that public participation in neighborhood security can strengthen national defensive capacity and enhance preparedness against emerging threats. The study concluded that neighborhood-centered security models, emphasizing community engagement and public mobilization, serve as key drivers of resilience and resistance to security threats and can therefore provide an effective framework for managing future crises.

Shahrokhi (2024) investigated the necessity of pre-event protection of personnel, organizational missions, and institutions, with particular emphasis on the concept, significance, rationale, and implementation of preventive protection within the Law Enforcement Command of the Islamic Republic of Iran. The study concluded that safeguarding personnel and organizational integrity represents one of the most critical internal missions of the organization. Owing to the diversity of their responsibilities, extensive public interaction, and the highly sensitive nature of their duties, law enforcement personnel are exposed to numerous occupational and social risks. Consequently, protecting and guiding personnel constitutes an essential factor in achieving organizational objectives. Furthermore, the study emphasized that the importance of protection extends beyond organizational considerations, drawing on religious teachings that encourage individuals to safeguard themselves against potential harms. Adherence to these principles not only promotes personal well-being but also contributes to stronger social institutions and more resilient organizations.

Research Methodology

The present study is **applied** in terms of its objective and **qualitative** in terms of its method of implementation, adopting a **data-driven grounded theory approach**. The research population consisted of **18 participants**, including experts in social security and criminology such as university professors and urban security researchers, local actors such as members of neighborhood social councils, trusted community figures, and civic activists, as well as officials from executive and law-enforcement institutions related to urban security. Participants were selected through **purposive snowball sampling**.

Data were collected through **semi-structured interviews** conducted with experts in social security, local officials, and citizens residing in high-risk areas. The interview process continued until **theoretical saturation** was achieved.

Research Findings

Grounded theory was utilized for data analysis. The findings indicate that neighborhood-centered security governance, through three main components—"multi-level participation," "neighborhood-level data-driven management," and "local institution-building"—is capable of providing the conditions for active, rapid, and effective protection of vulnerable groups. By leveraging neighborhood-based structures, it is possible to support vulnerable groups before crises occur and to enhance neighborhood resilience through pre-event policymaking.

Conclusion

The present study was conducted with the aim of examining the role of education and pre-event protection of vulnerable groups based on neighborhood-centered security governance. The findings of this research are consistent with those reported by Elhami and Riahi-Asl (2024), Shahrokhi (2024), Mohammadpour and Adibi (2023), Smith (2022), Nazemi et al. (2022), Bayari et al. (2020), Bako et al. (2020), and Ghasempour et al. (2019). Ghasempour et

al. (2019) showed that employee training, monitoring and control, public education, and cooperation with governmental and local institutions have a positive and significant effect on the implementation of neighborhood-centered security plans among citizens in the Fifth Police District of the Greater Tehran Law Enforcement Command.

Based on the findings of the present study, the following recommendations are proposed:

- Developing a policy document for neighborhood-centered security governance: With the participation of institutions such as the Ministry of Interior, law enforcement agencies, municipalities, and the State Welfare Organization, a comprehensive policy document for social security governance should be formulated with a focus on vulnerable neighborhoods.
- Establishing neighborhood vulnerability monitoring centers (CRM): Data-driven centers should be launched at the neighborhood level with the aim of identifying and continuously monitoring the status of vulnerable groups and critical areas.
- Empowering neighborhood civil structures: Local civil and community-based structures should be strengthened to improve participation, coordination, and support for vulnerable populations before crises occur.

علمی پژوهشی (کیفی)

نقش آموزش و صیانت پیش‌رویدادی اقشار آسیب‌پذیر مبتنی بر حکمرانی امنیت محله محور

حسین شریف پور

استادیار، گروه مدیریت پیشگیری از جرم، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش نقش آموزش و صیانت پیش‌رویدادی اقشار آسیب‌پذیر مبتنی بر حکمرانی امنیت محله محور می‌باشد. روش پژوهش با توجه به هدف آن، کاربردی و از حیث شیوه اجرا، کیفی و با رویکرد داده‌محور (گرنند توری) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۸ نفر از مشارکت‌کنندگان می‌باشد که شامل کارشناسان حوزه امنیت اجتماعی و جرم‌شناسی (استادان دانشگاه، پژوهشگران امنیت شهری)، کنشگران محلی (اعضای شوراهای اجتماعی محله، معتمدان محلی، فعالان مدنی)، مسئولان نهادهای اجرایی و انتظامی مرتبط با امنیت شهری که با استفاده از روش نمونه‌گیری، هدفمند از نوع گلوله‌برفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با کارشناسان حوزه امنیت اجتماعی، مسئولان محلی، و شهروندان ساکن در مناطق پرریسک می‌باشد که مصاحبه‌ها تا اشباع نظری ادامه داشت. برای تحلیل داده از نظریه داده بنیاد استفاده گردید. یافته‌ها نشان می‌دهد که حکمرانی امنیت محله‌محور با سه مؤلفه اصلی «مشارکت چندسطحی»، «مدیریت داده‌محور محله‌ای» و «نهادسازی محلی» قادر است زمینه صیانت فعال، سریع و اثربخش از اقشار آسیب‌پذیر را فراهم آورد. با بهره‌گیری از ساختارهای محله‌محور می‌توان پیش از وقوع بحران‌ها، از اقشار آسیب‌پذیر حمایت کرد و برای ارتقای تاب‌آوری محله‌ای از طریق سیاست‌گذاری پیش‌رویدادی اقدام نمود.

تاریخ دریافت:

۱۳ دی ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری:

۲۱ اسفند ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:

آموزش،
صیانت پیش‌رویدادی،
اقشار آسیب‌پذیر،
حکمرانی امنیت،
تاب‌آوری

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): شریف پور، حسین. (۱۴۰۵). نقش آموزش و صیانت پیش‌رویدادی اقشار آسیب‌پذیر مبتنی بر حکمرانی امنیت محله محور. فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزش، ۸ (۲)، ۴۶۵-۴۸۲.

<https://doi.org/10.22034/jmep.2025.318168.1088>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

نویسنده مسئول: حسین شریف پور

ایمیل: ali_2124@yahoo.com

مقدمه

نظام‌های امنیتی سنتی عمدتاً بر پاسخ به بحران‌ها پس از وقوع آن‌ها تمرکز داشتند، اما تغییرات پیچیده در ساختارهای اجتماعی و افزایش نابرابری‌های اقتصادی سبب شده است که رویکردهای نوین امنیتی، نگاه خود را به پیشگیری معطوف کنند. در این میان، اقشار آسیب‌پذیر شامل سالمندان، کودکان، زنان سرپرست خانوار، مهاجران و ساکنان بافت‌های فرسوده بیشتر از دیگران در معرض تهدیدات چندلایه قرار دارند. صیانت پیش رویدادی به معنای حفظ و نگهداری از حقوق و منافع افراد یا نهادها قبل از وقوع حوادث یا مشکلات است این مفهوم به ویژه در سازمانهای امنیتی و انتظامی مانند نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران اهمیت ویژه ای دارد، زیرا کارکنان این نهاد به دلیل وظایف حساس و خطرناک خود در معرض آسیبها و خطرات مختلف قرار دارند (Mohammadpour & Adibi, 2023). صیانت پیش رویدادی به عنوان یک نیاز اساسی در حفظ امنیت و حقوق افراد در جامعه به ویژه در شرایط کنونی که تهدیدات متنوعی وجود دارد از اهمیت ویژه ای برخوردار است این مفهوم به معنای اتخاذ تدابیر پیشگیرانه برای حفاظت از افراد و جامعه در برابر خطرات و آسیبهای احتمالی است (Zaherh, 2024).

صیانت پیش رویدادی به عنوان ابزاری برای حفظ حقوق بنیادین افراد در برابر تهدیدات اجتماعی و سیاسی عمل میکند. با ایجاد فضای گفت و گو برقراری ارتباط مؤثر بین کارکنان و مدیران برای شناسایی نیازها و مشکلات آنها و برگزاری دوره های آموزشی برای آشنایی کارکنان با مفاهیم صیانت و جنبه های مذهبی آن و برقراری عدالت در تصمیم گیریها و انتصابات به منظور ایجاد حس امنیت و اعتماد در میان کارکنان می توان صیانت پیش رویدادی را بهبود بخشید (Shahrokhi, 2024). اجرای مؤثر تدابیر صیانتی میتواند به افزایش اعتماد مردم به نهادهای قانونی کمک کند که این خود موجب تقویت نظم اجتماعی میشود. با اتخاذ تدابیر پیشگیرانه میتوان از بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کرد که این امر در نهایت منجر به کاهش هزینه های اجتماعی و اقتصادی خواهد شد (Nazemi et al, 2022).

آسیب و آسیب پذیری در هر جامعه ای تعریف خاص خود را دارد و در همه جوامع یکسان نیست و افراد بنابر دلایلی آسیب دیده و ممکن است مورد آسیب قرار گیرند. اقشار آسیب‌پذیر به گروه‌هایی از جامعه اطلاق می‌شود که به دلیل شرایط اقتصادی، جسمی، روانی، اجتماعی یا فرهنگی در معرض تهدیدهای بیشتر و حمایت کمتر قرار دارند. ازجمله آن‌ها می‌توان به سالمندان، کودکان کار، افراد دارای ناتوانی جسمی یا ذهنی، زنان بی‌سرپرست، مهاجران و ساکنان سکونت گاه‌های غیررسمی اشاره کرد (Torabi et al, 2022). ویژگی اصلی این گروه‌ها، محدود بودن ظرفیت مقابله فردی و نیاز آن‌ها به حمایت ساختاری و سیستمی است. صیانت پیش‌رویدادی به معنای طراحی نظام‌مند سازوکارهایی برای محافظت از گروه‌های آسیب‌پذیر پیش از بروز تهدید است. این امر مستلزم همگرایی میان نهادهای حاکمیتی، جامعه محلی، و بازیگران مردمی در سطح خرد (محله) است. حکمرانی امنیت محله محور شکلی از حکمرانی چندسطحی و مشارکتی است که در آن نهادهای دولتی، شهروندان، شوراهای محلی، نهادهای مردمی و بخش خصوصی در سطح خرد برای تأمین امنیت، پیشگیری از جرم و مقابله با تهدیدات اجتماعی همکاری می‌کنند. در این الگو، تمرکز بر داده‌محوری، شفافیت، پاسخ‌گویی و هم‌افزایی نهادهاست و قدرت از مرکز به پیرامون و محلات توزیع می‌شود. امنیت محله محور بعنوان یک راهبرد اجتماعی نظامی نقش کلیدی در تأمین امنیت و مقابله با تهدیدات داخلی این امنیتی محله محور الگویی است که مدل های امنیتی محله محور می تواند بعنوان الگویی کارآمد برای مدیریت بحران و نظریه های

امنیتی باشد (Elhami & Riahi-Asl, 2024). حکمرانی امنیت محله محور به عنوان الگوی نوینی از سیاست گذاری مشارکتی، ظرفیت آن را دارد که ساختارهای پیشگیری اجتماعی را تقویت کرده و بر پایه اعتماد، همکاری و داده محوری، در برابر بحران ها تاب آوری ایجاد کند. مسئله اصلی مقاله این است که چگونه حکمرانی امنیت محله محور می تواند از وقوع تهدیدات برای اقشار آسیب پذیر جلوگیری کند؟ بر این اساس تحقیق حاضر در پی پاسخ به این سوال است که نقش آموزش و صیانت پیش رویدادی اقشار آسیب پذیر مبتنی بر حکمرانی امنیت محله محور چه می باشد؟

ادبیات نظری

صیانت پیش رویدادی

صیانت در لغت به معنای دفع، جلوگیری مانع شدن از پیش مانع شدن تعریف شده است. صیانت در اصطلاح به مفهوم تداوم بقا و اصالت موضوع با ایجاد شرایط و تواناییهای لازم درون آن است صیانت از دو دیدگاه سازمانی و فردی قابل بررسی است: در صیانت سازمانی متغیرهایی نظیر گزینش و استخدام، آموزش نگهداری منابع انسانی انتصاب شایسته و ... مورد توجه قرار می گیرد و شایسته است فرماندهان و مدیران به این ابعاد به صورت برنامه ای و ساختارمند بپردازند. در صیانت فردی شاخصهایی مانند ایمان و تقوا، انگیزش درونی رضایت شغلی کنترل رفتار و گفتار و ... مطرح میشود. نکته مهم این است که عوامل صیانت فردی، که بیشتر ویژگیهای شخصیتی افراد است میتواند در صورت عدم حضور دیگران نیز ضامن اجرای قوانین باشد و فرد را از تخلفات و معاصی بازدارد (Azimi Dokht Shourki & Pouramiri, 2022). صیانت پیش رویدادی به مجموعه اقداماتی اطلاق می شود که با هدف پیشگیری از بروز بحران ها، تهدیدها و آسیب ها طراحی و اجرا می گردند. در این رویکرد، به جای تمرکز صرف بر واکنش، تلاش می شود با شناسایی زودهنگام نشانه ها و گلوگاه های تهدید، زمینه مداخله مؤثر قبل از وقوع فراهم گردد. این دیدگاه با مفاهیمی چون «پیشگیری اجتماعی»، «پیشگیری موقعیتی» و «تاب آوری جمعی» در تعامل مستقیم است (Shahrokhi, 2024). صیانت پیش رویدادی به معنای اتخاذ تدابیر و اقداماتی است که به منظور جلوگیری از وقوع آسیب ها و تهدیدات به کار می رود. این مفهوم در نظام های حقوقی مختلف، به ویژه در فقه اسلامی، بر اهمیت حفاظت از جان، مال و حیثیت افراد تاکید دارد (Paknahad, 2017).

قشر آسیب پذیر

آسیب پذیری به معنای زخمی شدن ناشی می شود و آسیب دیدن جسمی و یا روانی را توصیف می شود. اصول یوگیا کارتا که یکی از اسناد بین المللی حقوق بشر است از اصطلاح آسیب پذیری به عنوان پتانسیل سوء استفاده یا طرد اجتماعی یاد می کند (Dittrich, 2008). آسیب پذیری اجتماعی یکی از ابعاد آسیب پذیری در برابر عوامل استرس زا و شوک های متعدد از جمله سوء استفاده، محرومیت اجتماعی و خطرات طبیعی است آسیب پذیری اجتماعی به ناتوانی افراد، سازمانها و جوامع در برابر تحمل عوارض جانبی از چندین عامل استرس زا اشاره دارد (Peacock et al, 1977). با این وجود توجه به این نکته ضروری است که آسیب پذیری اجتماعی تنها با قرار گرفتن در معرض خطرات ثبت نمیشود بلکه در حساسیت و تاب آوری سیستم نیز برای تهیه مقابله و بهبودی از چنین خطرات مستقر است (Mileti, 1999). قشر

آسیب پذیر اصطلاحاً به بخشی از جامعه گفته می شود که در برابر مشکلات اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی تاب و توان کمتری داشته و از امنیت پائین تری نسبت به دیگران برخوردارند (Torabi et al, 2022).

حکمرانی امنیت محله محور

امنیت محله محور به رویکردی از مدیریت شهری اشاره دارد که در آن امنیت به صورت محلی و با مشارکت فعال ساکنان و نهادهای محلی تأمین می شود. هدف اصلی این رویکرد، افزایش احساس امنیت و کاهش جرایم در محله ها با تکیه بر همکاری و هم افزایی بین پلیس، شهروندان و سایر ارگان های مرتبط است. امنیت محله محور بعنوان یک راهبرد اجتماعی نظامی نقش کلیدی در تأمین امنیت و مقابله با تهدیدات داخلی این امنیتی محله محور الگویی است که مدل های امنیتی محله محور می تواند بعنوان الگویی کارآمد برای مدیریت بحران و نظریه های امنیتی باشد (Elhami & Riahi-Asl, 2024).

سیاست های امنیتی باید جامع نگر باشند و بر نابودی همه تهدیدهای امنیت فردی متمرکز شوند. با هدف ارتقای شرایط اقتصادی - اجتماعی، سیاسی، محیط زیستی، بهداشتی روانی و عوامل دیگری که بقا و کیفیت زندگی افراد را تضمین می کند دولتها باید گام های آگاهانه ای را بردارند (Asiimwe, 2023). امنیت مردم محور برای مبارزه با هر آنچه به ناامنی در هر سطحی منجر می شود، خواه ریشه اقتصادی یا غیر اقتصادی داشته باشد میتواند به بهبود امنیت انسانی کمک کند. ویژگیهای مطلوب حکمرانی مؤثر در برگیرنده پاسخگویی سیاسی، نمایندگی و حرفه ای بودن است که به افزایش اعتماد شهروندان به نهادها و سیاستهای دولتی کمک می کند. رابطه ای بین رشد اقتصادی و سطوح بالاتر اعتماد به دولت وجود دارد در حالی که سطوح پایین اعتماد به تضعیف مشروعیت رژیم های سیاسی منجر می شود و گسترش بی اعتمادی به نظام سیاسی و مدیران دولتی حتی موجودیت رژیم را تهدید می کند. از آنجایی که بهبود وضعیت اقتصادی مردم نیز اغلب رفاه و محبوبیت رهبران را در بین مردم افزایش می دهد، انتخاب الگوی حکمرانی مؤثر برای دولت و شهروندان با اهمیت است (Lotfiyan & Baratiyan, 2023).

پیشینه پژوهش

(Elhami & Riahi-Asl, 2024) به بررسی امنیت محله محور در دوران دفاع مقدس، الگویی برای امنیت مشارکت جویانه در آینده پرداختند. نشان دادند که مشارکت مردمی در تأمین امنیت محله محور می تواند موجب تقویت بنیه دفاعی و افزایش آمادگی کشور در برابر تهدیدات شود. نتایج تحقیق نشان می دهد که مدل های امنیت محله محور با تأکید بر مشارکت عمومی و بسیج مردمی، می تواند عامل اصلی مقاومت و تاب آوری در برابر تهدیدات امنیتی باشد و از این رو می تواند در بحران های آینده مؤثر واقع شوند.

(Shahrokhi, 2024) به بررسی ضرورت صیانت پیش رویدادی از کارکنان، ماموریت و سازمان، همچنین آشنایی با مفهوم صیانت، دلیل اهمیت مسئله، چرایی و چگونگی صیانت از کارکنان (پیش رویدادی) نیروی انتظامی پرداخت. به این نتیجه رسید که صیانت از کارکنان و سازمان میتواند یکی از مهمترین مأموریت های درون سازمانی فراجا باشد، کارکنان این دستگاه مهم نظامی کشور به سبب تعداد وظایف، ارتباط مستقیم با مردم بالا بودن درجه حساسیت مأموریتها

و غیره در معرض بسیاری از آسیبها قرار دارند و هدایت و صیانت از آنها یکی از شاخصه های موفقیت نیروی انتظامی در جهت نیل به اهداف سازمانی ست. اهمیت مسئله صیانت به حدی است که در احادیث و روایات فراوانی به انسان سفارش شده است که در زندگی شخصی از نفس خود صیانت کند تا در برابر بسیاری از آسیبها مصون بماند پایبند بودن به احادیث و روایات علاوه بر آنکه منجر به هدایت افراد در زندگی شخصی میشود میتواند در بعد اجتماعی افراد را راهنمایی کند و جامعه و سازمان نیز از آن متفع بشوند.

(Mohammadpour & Adibi, 2023) به بررسی اثربخشی اقدامات صیانتی در پیشگیری از وقوع جرم ارتشا کارکنان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان میدهد که اقدامات صیانتی انجام شده شامل: ارشاد، کلاس های آگاهسازی، هشدارها و ابلاغیه ها، جلسات پرسش و پاسخ با بهره گیری از سه عامل فردی، اجتماعی و سازمانی از قبیل: ایمان، عمل صالح، خودشناسی، اخلاص، صبر، ارشاد و راهنمایی، عدالت اجتماعی، اجرای قوانین الهی، خانواده سالم، عدالت سازمانی، فرهنگ سازمانی دینی و نظم و انضباط، هر کدام از حیث خود اثر بخش بوده و مانع پیشرفت آسیبها و تهدیدها شده و خود نقش مهمی در پیشگیری از ارتکاب جرم ارتشا دارند.

(Smith, 2022) به بررسی تحلیل تطبیقی میان مدل های امنیت محله محور در پنج کشور پرداختند. دریافت که مشارکت مردمی، اعتماد به نهادها و دسترسی به داده های محلی، سه رکن اصلی پیشگیری مؤثر از تهدیدات شهری هستند.

(Nazemi et al, 2022) به بررسی مفهوم صیانت پیش رویدادی با تاکید بر تبیین چستی، چرایی و چگونگی پرداختند. یافته های حاصل از مطالعه نشان داد در زمینه اهمیت مسئله صیانت (چرایی)، مسئله صیانت نفس همواره در دین اسلام مورد توجه امامان معصوم و پیامبران الهی بوده و احادیث و روایات فراوانی در مورد این موضوع بیان شده است؛ پوشاندن جامه عمل به این روایت ها و احادیث، باعث اجتناب انسان از ارتکاب به اعمال زشت و ناپسند در زندگی شخصی و اجتماعی می شود. علاوه براین در زمینه "چگونگی" صیانت از کارکنان، ایجاد فضای گفت و گو بین کارکنان و مدیران با هدف رفع نیازهای کارکنان و بیان نقطه نظرها و مشکلات آنان، برقراری عدالت سازمانی در عزل و نصب ها، برگزاری کلاس های آموزشی توسط سازمان عقیدتی سیاسی به منظور آشنایی هرچه بیشتر افراد با مفهوم صیانت و جنبه های مذهبی آن، انجام تدابیر لازم برای رفاه بیشتر کارکنان، زمینه های لازم را برای صیانت از کارکنان نیروی انتظامی فراهم می کند.

(Bayari et al, 2020) به بررسی نقش پلیس محله محور بر میزان جرایم استان گلستان با تاکید بر نقش شرکت های خدمات انتظامی پرداختند. نتایج آزمون نشان می دهد که میانگین جرایم در قبل و بعد از اجرای طرح پلیس محله محور برابر با ۳,۹۹ و ۲,۳۴ است. بین مدت زمان استقرار پلیس محله محور و میزان رضایتمندی از پلیس محله محور با میزان جرایم رابطه منفی و معکوس وجود دارد. به طوری که هرچه میزان رضایت از پلیس محله محور بیشتر باشد، میزان جرایم کمتر می شود. و برعکس هر چه رضایت از پلیس محله محور کمتر شود، میزان جرایم افزایش می یابد. حدود ۳۴,۶ درصد از تغییرات میزان جرایم توسط متغیرهای مدت زمان استقرار پلیس محله محور و میزان رضایتمندی تبیین شده و بالاترین تأثیر را رضایت از پلیس محله محور دارد.

(Bako et al, 2020) به بررسی مرووری بر امنیت محله های مسکونی شهری پرداختند. تاریخ شهرها با جستجوی محافظت در برابر خشونت و مهار آن در هم تنیده شده است. نشان دادند که مقیاس عظیم ناامنی در مناطق فقیرنشین یا زاغه ها به

این معنی است که در بسیاری از زمینه‌ها، به یک واقعیت عملکردی زندگی روزمره تبدیل شده است. خشونت با ترس و ناامنی مرتبط است که در زندگی مردم نفوذ می‌کند و پیامدهای جدی برای اعتماد، رفاه و سرمایه اجتماعی در بین جوامع و افراد دارد. با این حال، با ادبیات موجود مبنی بر اینکه مسائلی که تهدید امنیتی را تشکیل می‌دهند در کشورهای مختلف جهان متفاوت است، مطابقت دارد و پنج چارچوب امنیتی چندوجهی را که امنیت محله‌های مسکونی شهری را در سایر کشورها هدایت می‌کنند، برای تأمین عدالت و امنیت پایدار جهانی، بیشتر شرح داده است.

(Ghasempour et al, 2019) به بررسی عوامل مدیریتی موثر بر اجرای موفقیت آمیز طرح امنیت محله محور پرداختند تجزیه و تحلیل آماری داده‌های جمع آوری شده نشان داد که آموزش کارکنان، نظارت و کنترل، آموزش همگانی و مشارکت با نهادهای دولتی و محلی به طور مثبت و معناداری بر اجرای طرح امنیت محله محور در بین شهروندان (سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ) تاثیرگذار هستند.

روش پژوهش

با توجه به ماهیت اکتشافی و مسئله محور موضوع، این پژوهش از رویکرد کیفی و روش نظریه داده بنیاد بهره گرفته است. هدف، کشف مؤلفه‌ها، ساختارها و الگوهای حکمرانی محله محور مؤثر در آموزش و صیانت پیش‌رویدادی از اقشار آسیب پذیر است، به گونه‌ای که درک عمیق تری از پیوند میان امنیت، حکمرانی و آسیب پذیری حاصل شود.

جامعه پژوهش شامل سه دسته از مشارکت کنندگان است: کارشناسان حوزه امنیت اجتماعی و جرم شناسی (استادان دانشگاه، پژوهشگران امنیت شهری)، کنشگران محلی (اعضای شوراهای اجتماعی محله، معتمدان محلی، فعالان مدنی) و مسئولان نهادهای اجرایی و انتظامی مرتبط با امنیت شهری می باشد. روش نمونه گیری، هدفمند از نوع گلوله برفی است. در مجموع با ۱۸ نفر از مشارکت کنندگان مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد تا اشباع نظری حاصل شود. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته است. راهنمای مصاحبه شامل پرسش‌های باز درباره چالش‌های امنیتی محله، شناسایی گروه‌های آسیب پذیر، تجربه‌های پیشگیری اجتماعی، مشارکت مردم در امنیت محلی و موانع ساختاری حکمرانی محله‌ای است. همچنین یادداشت‌های میدانی و مشاهده مشارکتی نیز در فرآیند تحلیل به کار گرفته شد. برای افزایش اعتبار داده‌ها از تکنیک بازبینی توسط مشارکت کنندگان استفاده شد. همچنین قابلیت انتقال پذیری از طریق تنوع مشارکت کنندگان و تحلیل زمینه‌های مختلف محله‌ای مدنظر قرار گرفت. برای پایایی، فرآیند کد گذاری توسط دو پژوهشگر به طور مستقل انجام و نتایج مقایسه شد. در نهایت، قابلیت تأیید از طریق مستندسازی دقیق مراحل تحلیل تأمین گردید. داده‌های گردآوری شده براساس مدل (Strauss & Corbin, 1998) در سه مرحله تحلیل شدند: کد گذاری باز: مفاهیم اولیه از متن مصاحبه‌ها استخراج و دسته بندی شدند. کد گذاری محوری: ارتباط میان مفاهیم در قالب مقولات اصلی و فرعی مشخص گردید. کد گذاری انتخابی: هسته مرکزی (پدیده محوری) استخراج و روابط، زمینه‌ای، مداخله گر، راهبردی و پیامدی بین مقولات ترسیم گردید. در پایان این مرحله، مدل مفهومی اولیه حکمرانی امنیت محله محور در آموزش و صیانت پیش‌رویدادی شکل گرفت که در بخش یافته‌ها ارائه شد.

یافته‌های پژوهش

این بخش به تشریح یافته‌های حاصل از تحلیل کیفی داده‌های گردآوری شده از طریق مصاحبه‌های عمیق با کارشناسان حوزه امنیت اجتماعی، کشگران محلی و مسئولان نهادهای اجرایی می‌پردازد. هدف اصلی این بخش، فراتر از صرفاً فهرست کردن یافته‌ها، تبیین نظریه برآمده از داده‌هاست. این نظریه چگونگی شکل‌گیری، توسعه و پیامدهای «آموزش و صیانت پیش‌رویدادی از اقشار آسیب‌پذیر در چارچوب حکمرانی امنیت محله‌محور» را در بافت اجتماعی ایران توضیح می‌دهد. پژوهش کیفی با رویکرد نظریه داده‌بنیاد، صرفاً به توصیف پدیده‌ها نمی‌پردازد، بلکه به دنبال کشف روابط و ساختن نظریه‌ای است که پدیده محوری را تبیین کند. این بدان معناست که هر مقوله (علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی، پیامد) نه تنها تعریف می‌شود، بلکه نقش آن در مدل و ارتباطش با پدیده محوری و سایر مقولات روشن می‌گردد. این رویکرد به درک عمیق‌تری از پیوند میان امنیت، حکمرانی و آسیب‌پذیری منجر می‌شود و به خواننده امکان می‌دهد تا نه تنها «چه چیزی» یافته شده است، بلکه «چرا» و «چگونه» این یافته‌ها به یکدیگر مرتبط هستند را درک کند. در نهایت، این تحلیل به استخراج یک مدل مفهومی جامع با ۵ مقوله اصلی و ۱۶ مقوله فرعی منجر شده است که در ادامه به تفصیل ارائه می‌شود.

پدیده محوری: آموزش و صیانت پیش‌رویدادی از اقشار آسیب‌پذیر در چارچوب حکمرانی امنیت محله‌محور
پدیده محوری این پژوهش، «آموزش و صیانت پیش‌رویدادی از اقشار آسیب‌پذیر در چارچوب حکمرانی امنیت محله‌محور» است. این پدیده به فرآیندی نظام‌مند اشاره دارد که در آن، نهادهای رسمی (مانند پلیس، بهزیستی، شهرداری)، نهادهای محلی (مانند شوراهای محله، معتمدان) و نهادهای مردمی (مانند سازمان‌های مردم‌نهاد، گروه‌های داوطلب) با هم‌افزایی و همکاری فعال، مجموعه‌ای از اقدامات پیشگیرانه را برای محافظت از گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه (نظیر سالمندان، کودکان کار، زنان بی‌سرپرست، مهاجران و ساکنان سکونت‌گاه‌های غیررسمی) پیش از بروز تهدیدات و آسیب‌های اجتماعی و امنیتی طراحی و اجرا می‌کنند. این صیانت، در بستر مشارکت فعال، اعتمادسازی متقابل، رویکرد داده‌محور و مداخلات زودهنگام شکل می‌گیرد.

ابعاد کلیدی پدیده محوری شامل موارد زیر است:

- پیش‌رویدادی: این بعد بر تمرکز بر پیشگیری فعال و نظام‌مند، به جای واکنش پس از وقوع بحران، تأکید دارد. این رویکرد به معنای شناسایی زودهنگام نشانه‌ها و گلوگاه‌های تهدید و فراهم آوردن زمینه مداخله مؤثر قبل از وقوع است.
- محله‌محور: این بعد، تأکید بر سطح خرد (محله) را به عنوان واحد اصلی مداخله و حکمرانی نشان می‌دهد. این امر مستلزم همگرایی میان نهادهای حاکمیتی، جامعه محلی و بازیگران مردمی در سطح محله است.
- حکمرانی امنیت: این مفهوم فراتر از صرفاً «امنیت» به معنای سنتی است و شامل حکمرانی مشارکتی و چندسطحی می‌شود که در آن ذینفعان متعدد در تصمیم‌گیری و اجرا نقش دارند.
- داده‌محوری و مشارکت: این دو ستون اصلی، فرآیند صیانت را هدایت می‌کنند. داده‌محوری به معنای تصمیم‌گیری بر اساس اطلاعات دقیق و به‌روز از وضعیت آسیب‌پذیران است، و مشارکت به معنای درگیر کردن همه ذینفعان در این فرآیند است.

پدیده محوری این پژوهش، پاسخی نظری و عملی به یک مسئله عمیق تر در حوزه امنیت اجتماعی است که در آن رویکردهای سنتی ناکارآمد شده‌اند. نظام‌های امنیتی سنتی عمدتاً بر پاسخ به بحران‌ها پس از وقوع آن‌ها تمرکز داشتند، اما تغییرات پیچیده در ساختارهای اجتماعی و افزایش نابرابری‌های اقتصادی سبب شده است که رویکردهای نوین امنیتی، نگاه خود را به پیشگیری معطوف کنند. صیانت پیش‌رویدادی دقیقاً در پاسخ به این نارسایی و با هدف طراحی نظام‌مند سازوکارهایی برای محافظت از گروه‌های آسیب‌پذیر پیش از بروز تهدید شکل گرفته است. این وضعیت نشان‌دهنده یک تغییر پارادایم اساسی از رویکرد واکنشی به رویکرد پیش‌نگرانه در مدیریت امنیت اجتماعی است.

شرایط علی: محرک‌های ضرورت صیانت پیش‌رویدادی

مقولات علی، عواملی هستند که ضرورت شکل‌گیری و اجرای پدیده محوری «آموزش و صیانت پیش‌رویدادی از اقشار آسیب‌پذیر» را ایجاد می‌کنند. این عوامل، ریشه‌های اصلی مسئله‌ای هستند که مدل سعی در حل آن دارد.

۱. گسترش آسیب‌های نوپدید اجتماعی در مناطق شهری: این مقوله شامل پدیده‌هایی نظیر اعتیاد، کودک‌آزاری، و افزایش تعداد زنان بی‌خانمان است. این آسیب‌ها به دلیل پیچیدگی ساختارهای اجتماعی و اقتصادی، ابعاد جدیدی یافته‌اند و گروه‌های آسیب‌پذیر را بیش از پیش در معرض خطر قرار می‌دهند. اشاره به «آسیب‌های نوپدید» نشان می‌دهد که ماهیت تهدیدات در حال تغییر است و صرفاً به جرائم سنتی محدود نمی‌شود. این آسیب‌ها اغلب ریشه‌های عمیق اجتماعی، اقتصادی و روانی دارند و نیازمند رویکردهای چندوجهی و پیشگیرانه هستند. «نابرابری شدید در دسترسی به منابع حمایتی» نیز به این پیچیدگی دامن می‌زند، زیرا گروه‌های آسیب‌پذیر فاقد مکانیزم‌های مقابله فردی هستند. این مقوله علی، لزوم یک رویکرد جامع و فراتر از صرفاً «پلیس محوری» را برای مقابله با ریشه‌های آسیب‌ها برجسته می‌کند.

۲. کاهش کارایی پاسخ‌های امنیتی متمرکز در مدیریت تهدیدات: نظام‌های امنیتی سنتی و متمرکز، عمدتاً بر پاسخ به بحران‌ها پس از وقوع آن‌ها تمرکز داشتند و در مواجهه با تهدیدات پیچیده و چندلایه، کارایی لازم را از دست داده‌اند. این امر نیاز به رویکردهای نوین و غیرمتمرکز را ضروری ساخته است. این یافته به وضوح نشان‌دهنده یک بحران کارایی در سیستم‌های امنیتی موجود است. «کاهش کارایی» به معنای عدم توانایی در پیشگیری مؤثر و صرفاً واکنش پس از وقوع است. این وضعیت، زمینه را برای پذیرش و ضرورت مدل «محله‌محور» فراهم می‌آورد که بر اطلاعات بومی و مشارکت مردمی تأکید دارد، زیرا داده‌های کلان و مداخلات دولتی عمومی کارآمد نیستند. این مقوله علی، نه تنها یک مشکل را شناسایی می‌کند، بلکه به طور ضمنی به راه حل (مدل محله‌محور) اشاره دارد و آن را به عنوان یک پاسخ منطقی به ناکارآمدی‌های موجود معرفی می‌کند.

۳. نابرابری شدید در دسترسی به منابع حمایتی برای گروه‌های حاشیه‌ای: اقشار آسیب‌پذیر اغلب به دلیل موقعیت اجتماعی-اقتصادی، فرهنگی یا جسمی خود، دسترسی محدودی به منابع حمایتی و خدمات اجتماعی دارند، که این امر آسیب‌پذیری آن‌ها را تشدید می‌کند. این مقوله علی به ماهیت ساختاری آسیب‌پذیری اشاره دارد. گروه‌های آسیب‌پذیر (سالمندان، کودکان کار، زنان بی‌سرپرست و...) به دلیل «محدود بودن ظرفیت مقابله فردی و نیاز آن‌ها به حمایت ساختاری و سیستمی» تعریف شده‌اند. بنابراین، نابرابری در دسترسی به منابع، نه یک مشکل فردی، بلکه یک معضل سیستمی است که نیازمند مداخله از طریق حکمرانی و نهادسازی است. این یافته، ضرورت رویکرد «صیانت» را برجسته می‌کند که فراتر از کمک‌های مقطعی، به دنبال ایجاد ساختارهای پایدار حمایتی است.

شرایط زمینه‌ای: بسترهای اجتماعی و فرهنگی شکل‌گیری الگوی حکمرانی محله‌محور

شرایط زمینه‌ای، عواملی هستند که بستر اجتماعی و فرهنگی لازم را برای شکل‌گیری و موفقیت الگوی حکمرانی امنیت محله‌محور فراهم می‌آورند. این عوامل، ظرفیت‌های موجود در جامعه هستند که می‌توانند برای اجرای مدل مورد بهره‌برداری قرار گیرند.

۱. فرهنگ محله‌گرایی و همبستگی اجتماعی سنتی: وجود حس تعلق به محله و روابط سنتی مبتنی بر همبستگی و کمک متقابل در میان ساکنان، زمینه‌ای مناسب برای مشارکت و همکاری در امور امنیتی فراهم می‌کند. این مقوله نشان‌دهنده وجود یک سرمایه اجتماعی ارزشمند در بافت محله‌ای ایران است. این همبستگی سنتی می‌تواند به عنوان یک نیروی محرکه قوی برای بسیج مردمی و تقویت حکمرانی محله‌محور عمل کند. این یافته، ظرفیت‌های درونی جامعه را برای پذیرش و اجرای مدل برجسته می‌کند و نشان می‌دهد که مدل حکمرانی محله‌محور، هم‌راستا با ساختارهای فرهنگی موجود است.

۲. وجود ظرفیت‌های خفته مدنی در محلات: این مقوله شامل شوراهای اجتماعی محله، گروه‌های داوطلب، مساجد و مدارس است که پتانسیل بالایی برای سازماندهی و مشارکت در امور اجتماعی و امنیتی دارند، اما ممکن است به طور کامل فعال نشده باشند. عبارت «ظرفیت‌های خفته» بدان معناست که این پتانسیل‌ها وجود دارند اما لزوماً به طور کامل به کار گرفته نشده‌اند. این یافته، فرصتی را برای «توانمندسازی ساختارهای مدنی محله‌ای» فراهم می‌کند. این امر نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری بر این ظرفیت‌ها می‌تواند به فعال‌سازی آن‌ها و تقویت حکمرانی محله‌محور منجر شود. این مقوله، بر اهمیت شناسایی و فعال‌سازی بازیگران محلی تأکید دارد که می‌توانند به عنوان بازوهای اجرایی و مشارکتی مدل عمل کنند.

۳. بافت کالبدی و تراکم اجتماعی بالا در مناطق هدف: ساختار فیزیکی محله‌ها و تراکم جمعیتی بالا در مناطق پرخطر، هم می‌تواند چالش‌برانگیز باشد و هم فرصتی برای تعاملات اجتماعی بیشتر و شناسایی دقیق‌تر اخطار آسیب‌پذیر فراهم آورد. تراکم بالا می‌تواند به معنای آسیب‌پذیری بیشتر (مانند بافت‌های فرسوده، سکونت‌گاه‌های غیررسمی) باشد، اما در عین حال، نزدیکی و تعاملات بیشتر را نیز تسهیل می‌کند. این تعاملات می‌توانند به «شناسایی زودهنگام گروه‌های پرخطر» و «اطلاعات بومی و تجارب زیسته ساکنان محله» کمک کنند. این مقوله زمینه‌ای، نشان می‌دهد که حتی ویژگی‌های کالبدی و جمعیتی نیز می‌توانند در موفقیت یا عدم موفقیت مدل نقش داشته باشند و باید به طور استراتژیک مدیریت شوند.

عوامل مداخله‌گر: تسهیل‌کننده‌ها و تضعیف‌کننده‌های اجرای حکمرانی امنیت محله‌محور

عوامل مداخله‌گر، شرایطی هستند که بر روابط میان مقولات علی، پدیده محوری، و راهبردها تأثیر می‌گذارند و می‌توانند اجرای موفق حکمرانی امنیت محله‌محور را تسهیل یا تضعیف کنند.

۱. سطح اعتماد عمومی به نهادهای حاکمیتی و انتظامی: اعتماد پایین مردم به نهادهای رسمی می‌تواند مانعی جدی برای مشارکت چندسطحی و همکاری در امور امنیتی باشد، در حالی که اعتماد بالا، بستر لازم برای هم‌افزایی را فراهم می‌کند. «مشارکت چندسطحی» و «همدلی اجتماعی» به شدت به اعتماد عمومی وابسته است. اگر اعتماد پایین باشد، مردم تمایلی به اشتراک‌گذاری اطلاعات جهت ثبت در سامانه داده‌محور یا شرکت در فعالیت‌های محلی نخواهند داشت.

«اعتمادسازی اجتماعی» در بخش نتیجه گیری نیز به عنوان یک عامل کلیدی برای تبدیل آسیب پذیران به «بازیگران مشارکت کننده» ذکر شده است. این مقوله، یک عامل حیاتی برای موفقیت مدل است که نشان دهنده اهمیت رویکردهای مردم محور و شفافیت در حکمرانی است.

۲. وجود یا فقدان سامانه داده محور برای شناسایی آسیب پذیرها: دسترسی به اطلاعات دقیق و به روز درباره وضعیت اقشار آسیب پذیر و مناطق پرخطر، برای مداخلات پیش رویدادی ضروری است. فقدان چنین سامانه‌ای، برنامه ریزی و اجرای مؤثر را دشوار می سازد. «مدیریت داده محور محله‌ای» و «ایجاد مراکز رصد آسیب پذیری محله‌ای» مستقیماً به این عامل مداخله گر مرتبط است. بدون داده‌های دقیق، راهبردهای پیش رویدادی نمی توانند مؤثر باشند. این نشان دهنده اهمیت زیرساخت‌های اطلاعاتی در یک مدل حکمرانی مدرن است. این مقوله، بر نقش حیاتی اطلاعات در تصمیم گیری‌های استراتژیک و عملیاتی تأکید دارد و نشان می دهد که مدل، نیازمند یک پایه اطلاعاتی قوی است.

۳. سطح تعامل بین بخشی میان دستگاه‌های دولتی، NGOها و گروه‌های محلی: همکاری و هماهنگی میان نهادهای مختلف دولتی، سازمان‌های مردم نهاد و گروه‌های محلی، برای اجرای یک مدل جامع حکمرانی امنیت ضروری است. هماهنگی یا جزیره‌ای عمل کردن، اثربخشی را کاهش می دهد. «مشارکت چندسطحی» و «همگرایی میان نهادهای حاکمیتی، جامعه محلی و بازیگران مردمی» به این عامل مداخله گر وابسته است. «تدوین آیین نامه تعامل بین بخشی برای پیشگیری پیش رویدادی» نیز پاسخی مستقیم به این چالش است. این نشان می دهد که موفقیت مدل به شکستن سیلوهای سازمانی و ایجاد یک شبکه همکاری منسجم بستگی دارد. این مقوله، بر اهمیت هماهنگی و همکاری به عنوان یک عامل حیاتی برای تبدیل پتانسیل‌ها به عمل مؤثر تأکید می کند.

راهبردهای اتخاذ شده: سازوکارهای عملیاتی صیانت پیش رویدادی

راهبردها، اقدامات و سازوکارهای عملیاتی هستند که برای تحقق پدیده محوری «آموزش و صیانت پیش رویدادی از اقشار آسیب پذیر» در بستر شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله گر اتخاذ می شوند.

۱. مشارکت چندسطحی در حکمرانی امنیت: این راهبرد شامل حضور فعال و معنادار نهادهای رسمی (پلیس، بهزیستی، شهرداری)، نهادهای مردمی (NGOها، مساجد، داوطلبان) و خود مردم در فرآیندهای تشخیص، تصمیم گیری و اقدام در حوزه امنیت محله‌ای است. این رویکرد به تقویت اعتماد عمومی، همدلی اجتماعی و شفافیت عملکرد نهادها کمک می کند. این راهبرد، تجلی عملی «نظریه حکمرانی مشارکتی» است که بر مشارکت فعال شهروندان و جامعه مدنی تأکید دارد. همچنین، این راهبرد به طور مستقیم به «کاهش کارایی پاسخ‌های امنیتی متمرکز» پاسخ می دهد، با توزیع قدرت و مسئولیت از مرکز به پیرامون و محلات. این راهبرد، نشان دهنده یک تغییر رویکرد از مدیریت از بالا به پایین به یک مدل مشارکتی و توانمندسازی از پایین به بالا است.

۲. ایجاد سامانه محله محور شناسایی اقشار آسیب پذیر: طراحی و پیاده سازی یک بانک اطلاعاتی بومی در هر محله، با مشارکت فعال اهالی و معتمدان، برای ثبت و پایش مستمر وضعیت گروه‌های در معرض آسیب. این سامانه امکان شناسایی زود هنگام و دقیق تر نیازها و تهدیدات را فراهم می آورد. این راهبرد به طور مستقیم به «وجود یا فقدان سامانه داده محور برای شناسایی آسیب پذیرها» پاسخ می دهد و آن را به یک ابزار عملی تبدیل می کند. «اطلاعات بومی و تجارب زیسته ساکنان محله، بسیار دقیق تر از آمارهای کلان یا مداخلات دولتی عمومی است». این نکته، مزیت و

ضرورت این راهبرد را برجسته می‌سازد. این راهبرد، اهمیت داده‌های خرد و محلی را در مقابل داده‌های کلان و عمومی برای مداخلات هدفمند و مؤثر نشان می‌دهد.

۳. نهادسازی اجتماعی در محله‌ها: تقویت و توانمندسازی ساختارهای اجتماعی موجود در محلات، نظیر شورای اجتماعی محله، گروه‌های مداخله سریع، تیم‌های تسهیل‌گر خانواده و مراکز تسهیل‌گری رفاه اجتماعی. این نهادسازی، ظرفیت‌های خفته مدنی را فعال کرده و به پایداری اقدامات پیشگیرانه کمک می‌کند. این راهبرد به طور مستقیم «وجود ظرفیت‌های خفته مدنی در محلات» را هدف قرار می‌دهد و به دنبال فعال‌سازی و سازماندهی آن‌هاست. این راهبرد، بر ضرورت ایجاد و تقویت ساختارهای پایدار محلی برای تضمین تداوم و اثربخشی صیانت پیش‌رویدادی تأکید می‌کند.

پیامدهای الگو: دستاوردهای اجرای حکمرانی امنیت محله‌محور

پیامدها، نتایج و دستاوردهای مثبت حاصل از اجرای موفق مدل حکمرانی امنیت محله‌محور و راهبردهای صیانت پیش‌رویدادی هستند که از تجربیات مشارکت‌کنندگان استخراج شده‌اند.

۱. افزایش تاب‌آوری اجتماعی در برابر تهدیدات: اجرای مدل، ظرفیت جامعه محلی را برای مقاومت، سازگاری و بازگشت به حالت تعادل پس از مواجهه با بحران‌ها و تهدیدات (طبیعی، اقتصادی یا اجتماعی) افزایش می‌دهد. «نظریه تاب‌آوری شهری» به عنوان یکی از چارچوب‌های نظری پژوهش ارتباط مستقیمی با این پیامد دارد. افزایش تاب‌آوری نشان می‌دهد که مدل نه تنها به حل مشکلات موجود می‌پردازد، بلکه جامعه را برای مقابله با چالش‌های آتی نیز آماده می‌سازد. این یک پیامد بلندمدت و پایدار است که موفقیت مدل را در ایجاد یک جامعه مقاوم و پویا نشان می‌دهد.

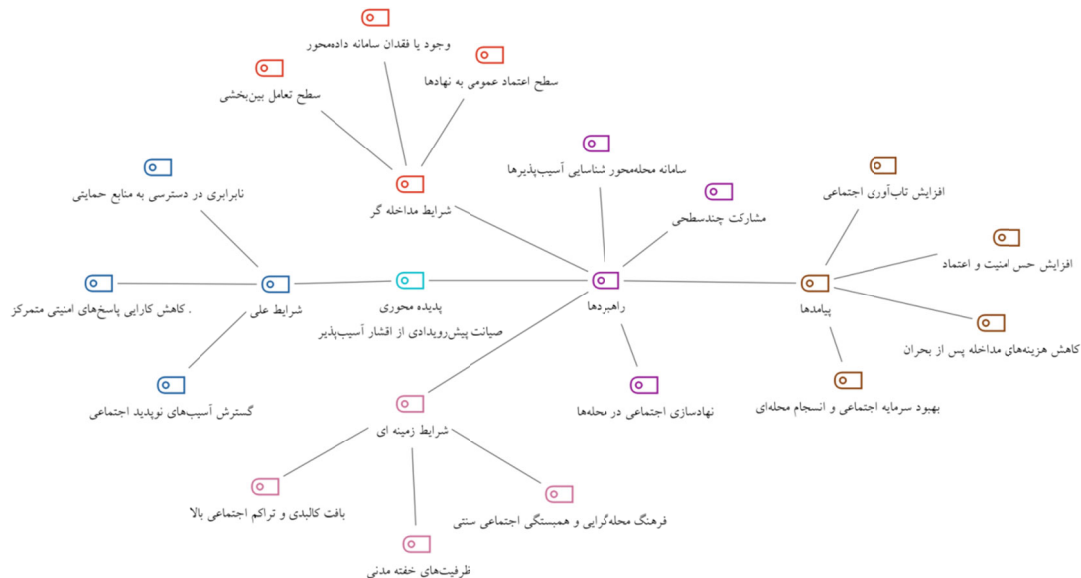
۲. افزایش حس امنیت و اعتماد میان ساکنان: مشارکت فعال مردم و شفافیت در حکمرانی، منجر به تقویت حس امنیت فردی و جمعی و همچنین افزایش اعتماد متقابل میان ساکنان و نهادهای مسئول می‌شود. این پیامد یک حلقه بازخورد مثبت با «سطح اعتماد عمومی به نهادهای حاکمیتی و انتظامی» ایجاد می‌کند. اگر اعتماد بالا باشد، مشارکت افزایش می‌یابد که منجر به حس امنیت بیشتر و در نهایت، افزایش دوباره اعتماد می‌شود. این یک چرخه فضیلت را نشان می‌دهد که پایداری مدل را تضمین می‌کند. این پیامد، بر اهمیت ابعاد روانی و اجتماعی امنیت و نقش آن در تقویت سرمایه اجتماعی تأکید دارد.

۳. کاهش هزینه‌های مداخله پس از بحران: با تمرکز بر پیشگیری و مداخلات زودهنگام، نیاز به صرف هزینه‌های سنگین برای مدیریت بحران‌ها و آسیب‌ها پس از وقوع آن‌ها کاهش می‌یابد. این پیامد، توجیه اقتصادی مدل صیانت پیش‌رویدادی را فراهم می‌کند. «نظام‌های امنیتی سنتی عمدتاً بر پاسخ به بحران‌ها پس از وقوع آن‌ها تمرکز داشتند» که اغلب هزینه‌های گزافی را به همراه دارد. این یافته نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در پیشگیری، از نظر اقتصادی نیز مقرون به صرفه‌تر است. این پیامد، مدل را نه تنها از منظر اجتماعی و امنیتی، بلکه از منظر اقتصادی نیز توجیه‌پذیر می‌سازد.

۴. بهبود سرمایه اجتماعی و انسجام محله‌ای: مشارکت و همکاری در سطح محله، منجر به تقویت شبکه‌های اجتماعی، افزایش همبستگی و انسجام درونی جامعه محلی می‌شود که خود به پایداری امنیت کمک می‌کند. این پیامد، به طور مستقیم با «فرهنگ محله‌گرایی و همبستگی اجتماعی سنتی» مرتبط است. مدل نه تنها از این سرمایه اجتماعی بهره می‌برد، بلکه آن را تقویت نیز می‌کند. بهبود سرمایه اجتماعی، بنیان‌های جامعه را مستحکم‌تر کرده و آن را در برابر آسیب‌ها

مقاوم تر می سازد. این پیامد، نشان دهنده تأثیرات عمیق تر مدل بر بافت اجتماعی و فرهنگی محله است. مدل مفهومی پژوهش و روابط بین مقولات در شکل (۱) نمایش داده شده است.

۵.

شکل ۱: مقولات اصلی و فرعی مدل مفهومی حکمرانی امنیت محله محور

بحث و نتیجه گیری

در دهه های اخیر، تمرکز بر رویکردهای پیشگیرانه در نظام های امنیتی افزایش یافته است؛ به ویژه در زمینه حمایت از اقلیت آسیب پذیر که در معرض تهدیدات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی قرار دارند. این پژوهش با هدف طراحی و تحلیل راهبردی برای آموزش و صیانت پیش رویدادی از اقلیت آسیب پذیر با تکیه بر حکمرانی امنیت محله محور انجام شده است. یافته ها نشان می دهد که حکمرانی امنیت محله محور با سه مؤلفه اصلی «مشارکت چندسطحی»، «مدیریت داده محور محله ای» و «نهادسازی محلی» قادر است زمینه صیانت فعال، سریع و اثربخش از اقلیت آسیب پذیر را فراهم آورد. با بهره گیری از ساختارهای محله محور می توان پیش از وقوع بحران ها، از اقلیت آسیب پذیر حمایت کرد و برای ارتقای تاب آوری محله ای از طریق سیاست گذاری پیش رویدادی اقدام نمود. براساس یافته ها، مدل استخراج شده نشان می دهد که امنیت پایدار در محله های شهری تنها با تمرکز بر واکنش پس از بحران حاصل نمی شود، بلکه نیازمند رویکردی پیش نگرانه و مشارکتی است. یافته های این پژوهش نشان داد که در صورت اعتمادسازی اجتماعی، اقلیت آسیب پذیر به جای حذف شدن یا کنترل شدن، می توانند به «بازیگران مشارکت کننده» در امنیت محله تبدیل شوند. اطلاعات بومی و تجارب زیسته ساکنان محله، بسیار دقیق تر از آمارهای کلان یا مداخلات دولتی عمومی است. صیانت از آسیب پذیران، نه صرفاً یک وظیفه رفاهی بلکه یک اقدام امنیتی مؤثر در سطح محلی است.

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش (Shahrokhi, 2024) (Elhami & Riahi-Asl, 2024) (Mohammadpour & Ghasempour, 2020) (Bako et al, 2020) (Bayari et al, 2020) (Nazemi et al, 2022) (Smith, 2022) (Adibi, 2023) (et al, 2019) همسو می باشد. (Shahrokhi, 2024) به این نتیجه رسید که صیانت از کارکنان و سازمان میتواند یکی از

مهمترین مأموریت‌های درون سازمانی فراجا باشد، کارکنان این دستگاه مهم نظامی کشور به سبب تعداد وظایف، ارتباط مستقیم با مردم بالا بودن درجه حساسیت مأموریت‌ها و غیره در معرض بسیاری از آسیب‌ها قرار دارند و هدایت و صیانت از آنها یکی از شاخصه‌های موفقیت نیروی انتظامی در جهت نیل به اهداف سازمانی است. اهمیت مسئله صیانت به حدی است که در احادیث و روایات فراوانی به انسان سفارش شده است که در زندگی شخصی از نفس خود صیانت کند تا در برابر بسیاری از آسیب‌ها مصون بماند پایبند بودن به احادیث و روایات علاوه بر آنکه منجر به هدایت افراد در زندگی شخصی می‌شود می‌تواند در بعد اجتماعی افراد را راهنمایی کند و جامعه و سازمان نیز از آن منتفع بشوند. (Ghasempour et al, 2019) نشان دادند که آموزش کارکنان، نظارت و کنترل، آموزش همگانی و مشارکت با نهادهای دولتی و محلی به طور مثبت و معناداری بر اجرای طرح امنیت محله محور در بین شهروندان (سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ) تاثیرگذار هستند.

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادت زیر ارائه شد:

تدوین سند سیاستی برای حکمرانی امنیت محله محور؛

با مشارکت دستگاه‌هایی چون وزارت کشور، انتظامی، شهرداری‌ها و سازمان بهزیستی، سند جامعی برای حکمرانی امنیت اجتماعی با تمرکز بر محلات آسیب پذیر تدوین شود.

ایجاد مراکز رصد آسیب پذیری محله‌ای (CRM)؛

راه اندازی مراکز داده بنیاد در سطح محلات با هدف شناسایی و پایش مستمر وضعیت اقشار آسیب پذیر و مناطق بحرانی. توانمندسازی ساختارهای مدنی محله‌ای؛

آموزش و حمایت از شوراهای اجتماعی محله، تسهیل گران اجتماعی، گروه‌های داوطلب و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه پیشگیری.

تدوین آیین‌نامه تعامل بین بخشی برای پیشگیری پیش رویدادی؛

تنظیم سازوکار همکاری سازمان‌های ذی ربط در قالب نظام‌نامه‌های مشترک، با اولویت بر پیشگیری پیش‌دستانه از بروز آسیب.

Referecen

- Asiimwe, S. M. (2023). Rethinking the Security- Development Nexus in the Context of Human Security," Social Science and Humanities Journal 7, 5: 3070-3087. Available at: <http://www.sshjournal.com/index.php/sshi/article/view/856>.
- Azimi Dokht Shourki, S.M., & Pouramiri, T. (2022). A Study and Analysis on the Effect of Per Capita Income as a Proximity to Pre-Event Protection on Administrative Corruption Country Case Study, Iran Second International Conference on Management Laboratory and Innovative Approaches in Management and Economics Tehran 1621776/<https://civilica.com/doc>. (In Persian).
- Bako, A.I., & Bello, N.B., & Abdulyekeen, A O., & Adekunle Balogun, F. (2020). A Review of Urban Residential Neighbourhood Security. KIU Journal of Humanities. Kampala International University ISSN: 2415-0843; 3(3): 139-15
- Bayari, A.R., & Hyderabad, A., & Rahmani Firouzjah, A. (2020). A study of the role of neighborhood-based police on crime rates in Golestan province with emphasis on the role of law enforcement agencies. Sociological Studies. 13(49). 93-73. 10.30495/jss.2020.1911987.1242 .(In Persian).

- Catherine B. Smith, C.B. (2022). The Semantic Attack Surface: A Systems-Dynamic Model of Narrative in Cyberspace. *IEEE Transactions on Technology and Society* PP(99):1-1. DOI:10.1109/TTS.2022.3210782
- Dittrich, B., & Yogyakarta, P. (2008). applying existing human rights norms to sexual orientation and gender identity, *HIV AIDS Policy Law Rev.* Dec;13(2-3):92-3.
- Elhami, M.H., & Riahi-Asl, M.M. (2024). Neighborhood-based security during the era of sacred defense, a model for participatory security in the future, *National Conference on Mobilization of People and National Resources in Sacred Defense*, Tehran, <https://civilica.com/doc/2254785> .(In Persian).
- GHASEMPOUR, R., & SHAYEGAN, F., & RAJABI FARJAD, H. (2019). Effects of Managing Factors on Implementation of Neighborhoods Security Plan. *POLICE MANAGEMENT STUDIES QUARTERLY (PMSQ)*, 14(2), 217-236. SID. <https://sid.ir/paper/405696/en> .(In Persian).
- Lotfian, S., & Baratian, M. (2023). People-Centered Public Security and Good Security Governance: Lessons Learned for Policy Proposals. *Journal of Politics*. 53(4). 790-761. doi: 10.22059/jpq.2024.370801.1008154 .(In Persian).
- Mileti, D. (1999). *Disasters by design: a reassessment of natural hazards in the United States*. Washington DC: Joseph Henry Press.
- Mohammadpour A., & Adibi, A. (2023). The effectiveness of protective measures in preventing the crime of bribery by Faraja employees (Fateb case study). *Journal of Supervision and Inspection*. 17(66)(9). 174-137. .(In Persian).
- Nazemi, M.R., & Sedghi, M., & Zargar, M.R. (2022). Conceptualization of the phenomenon of security, a pre-event with an emphasis on explaining what, why and how. *Semnan Province Police Science Quarterly*, 12(1). 93-74, <https://civilica.com/doc/1541103> . (In Persian).
- PAKNAHAD, S. M. (2017). SOLUTIONS FOR PROTECTING I.R.I POLICE STAFF MEMBERS IN DEALING WITH INJURIES USING RELIGIOUS TEACHINGS. *INSIGHT AND ISLAMIC TRAINING*, 14(42), 35-73. SID. <https://sid.ir/paper/249610/en> .(In Persian).
- Peacock, W. G., & Ragsdale, A K. (1997). Social systems, ecological networks and disasters: Toward a socio-political ecology of disasters". *Hurricane Andrew: Ethnicity, Gender, and the Sociology of Disasters*: 20-35.
- Torabi, M., & Hosseini, S. M., & Razavi, S. M., & Habibi Savadkouhi, S. (2022). Human Rights. *Imam Ali 's Studies*, 12(24), 31-67. doi: 10.30465/alavi.2022.7604 .(In Persian).
- Zaherah, A. A. (2024). Jurisprudential and Legal Basis of Pre-Event Protection and Its Challenges. Preprint, <https://civilica.com/doc/2148248> .(In Persian).